

לדון לכף זכות – לפרשת ויחי

פרשת ויחי מסיימת בפטירת יעקב ובקבורתו בארץ ישראל, בהתאם לצואתו. כששבים למצרים, חוששים האחים מתגובתו של יוסף, ובעיקר מנקמתו על שמכרו אותו 39 שנים קודם לכן, כפי שמסופר בתחילת פרשת וישב.

דאגת האחים לא היתה דימיון בעלמא, היא היתה מבוססת, שפי שכתבה התורה: "וַיִּרְאוּ אֶחָיו יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטְמֵנוּ יוֹסֵף וְהָשִׁיב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ" (נ, טו). מה ראו האחים? מדוע חששו?

מעשי יוסף מעוררים את מחשבתם

מצינו שני מדרשים שונים, המתארים את מקור הפחד. במדרש שכל טוב כתוב: "מה ראו לומר כך? אלא בחזירתן מחברון היו עוברין דרך שכס לדותן, נטה יוסף מעל מרכבתו והציץ בבור שהשליכו בו אחיו ונתאנת, כשראו אחיו את זאת, אמרו: עדיין השטמה בלבנו". וביאר חזקוני שיוסף עבר סמוך לבור שאליו השליכו אותו אחיו ובירך שם את ברכת 'שעשה לי נס במקום הזה', בהתאם להוראת חז"ל (ברכות דף נד ע"א). יוסף נהג על פי הדין, וכלל לא עשה זאת כדי לזכור או להזכיר להם את שעוללו לו.

הסבר אחר, כתוב במדרש רבא (ק, ח): "שלא זמנן לסעודה. אמר רבי תנחומא: הוא לא נתכוון אלא לשם שמים. אמר: לשעבר אבא מושיב לי למעלה מיהודה, שהוא מלך ולמעלה מראובן, שהוא בכור, ועכשיו אינו בדין שאשב למעלה מהן. והן לא אמרו כן, אלא 'לו יִשְׁטְמֵנוּ יוֹסֵף'". כוונותיו של יוסף היו נכונות. הוא עשה זאת ממניעים חיוביים, אולם האחים פירשו זאת בצורה שלילית.

מה עשו האחים? שלחו שלוחים אל יוסף, ובפיהם אמירה ברורה: "אָבִיךָ צָנָה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנִי אָנֹכִי שָׂא נָא פֶשַׁע אֲחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ" (פסוקים טז-יז).

תגובת יוסף

בתגובה לחשד של האחים, "וַיִּבְנֶן יוֹסֵף בְּדַבָּרָם אֱלֹיוֹ". מדוע יוסף בכה? אומרים חז"ל במדרש רבא (ק, ח): "אמר: כך אחי חושדין אותי", ומבאר הנצי"ב מוולוז'ין: שיוסף התבייש ובה על שחשדו בו האחים, בדומה לכהן הגדול שבוכה על שחושדים בו, כפי שאומרים חז"ל במסכת (יומא יח ע"ב) "הוא פורש ובוכה", ומבואר בגמרא שהבכי הוא משום **החשד**.

רואים מהפסוקים, עד כמה **חובה** עלינו לדון כל אחד לכף זכות, כפי שאומרים חז"ל: "יהושע בן פרחיה אומר: עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות" (מסכת אבות פרק א משנה ו). לשון התנא מורה שזו חובה על כל אחד, ולא המלצה.

רבי לוי יצחק מברדיצ'ב היה ידוע כ"סניגורם של עם ישראל". תמיד מצא להסביר כל מעשה, ואפילו דבר שנראה שלילי על הצד החיובי. מספרים עליו שפעם הלך ברחוב בשעה מוקדמת בבוקר וראה בעל עגלה שמשמן את צירי הגלגלים בגריז ושמונים, וכל זה תוך כדי שמתפלל תפילת שחרית כשהוא מעוטר בטלית ותפילין.

במקום לגעור בבעל העגלה, נשא רבי לוי יצחק מברדיצ'ב עיניו לשמים, פנה לריבונו של עולם ואמר: "ראה נא את עמך ישראל זרע קודש, אפילו כשהם משמנים את העגלה, הם מתפללים אליך..."

הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך', על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.

לתגובות – office@shaalti.co.il ; 052-9453811

רוצה רעיונות יפים על פרשת ויחי, שיעשירו את שולחן השבת? מוזמן להיכנס לקישור

<https://did.li/vpiZH>

לקריאה והורדת גליון תורתך שאלתי לפרשת ויחי, בקישור <https://shaalti.co.il/?p=11688>

לקבלת רעיון יומי לפרשת השבוע, שיעשיר את שולחן שבת, ניתן בקישור

<https://chat.whatsapp.com/EUVR197VITp8LQMjx429Uc>

ניתן לקבל גם במייל, לאחר שליחת המילים 'רעיון', למייל office@shaalti.co.il

לקבלת כלים לגיבוש משפחתי ולהעשרת שולחן שבת, בוואטסאפ בכל מוצא"ש, בקישור

ניתן לקבל את המאמרים במייל, <https://chat.whatsapp.com/FzKpbv5NCvK5aIFO9qJSBn>

לאחר שליחת המילים 'שבת חלום', למייל office@shaalti.co.il